

Nr 117

Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av ett koksverk i Luleå; given Stockholms slott den 13 oktober 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

CARL GUSTAF

RUNE B. JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att staten för finansiering av koksverk i Luleå lämnar ett kapitaltillskott av 75 milj. kr. till Statsföretag AB för teckning av aktier i Norrbottens järnverk AB.

Utdrag av protokollet över industriärenden hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 13 oktober 1972.

Närvarande: statsråden ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Johansson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *finansiering av ett koksverk i Luleå* och anför.

Norrbottens järnverk AB (NJA) och *Statsföretag AB* har i skrivelser resp. den 25 september och den 22 september 1972 anhållit om statlig medverkan till finansieringen av ett koksverk i Luleå. NJA har därvid begärt att ett lån på 100 milj. kr. skall ställas till förfogande i enlighet med reglerna för statligt lokaliseringsstöd. Statsföretag har hemställt om ett kapitaltillskott av 105 milj. kr. för teckning av aktier i NJA.

Bakgrund

Historik

I slutet av år 1969 och i början av år 1970 diskuterade ägare och företagsledning förutsättningarna för den fortsatta verksamheten vid NJA. Företaget var i behov av en finansiell rekonstruktion och utredningar hade visat att en upprustning och utbyggnad av järnverket var nödvändig. NJA erhöll därför ett kapitaltillskott av 100 milj. kr. (prop. 1970: 78, SU 1970: 104, rskr 1970: 288). I samband därmed gjorde bolaget en nedskrivning av sitt aktiekapital från 300 till 200 milj. kr.

Vid NJA utarbetades under år 1970 ett produktionsprogram och en långsiktig försäljningsplan på grundval av ingående marknads- och lönsamhetsbedömningar. Den anpassning av produktionsapparaten, som försäljningsplanen aktualiserade, presenterades av bolaget i ett investeringsprogram, benämnt Investeringsprogram 70. Genomförandet av detta program kommer att medföra bl. a. en tredubbling av råstålkapaciteten och en fördubbling av kapaciteten för manufakturering av fartygsmaterial. För att möjliggöra investeringsprogrammet har 1971 och 1972 års riksdagar beviljat finansieringsstöd med sammanlagt 260 milj. kr. (prop. 1971: 64, NU 1971: 22, rskr 1971: 193, prop. 1971: 139, NU 1971: 45, rskr 1971: 326 och prop. 1972: 1 bil. 15, NU 1972: 15, rskr 1972: 90).

I redogörelse för verksamhetsåret 1971 framhåller NJA att råvarupriser och stålpriser på ett avgörande sätt påverkat resultatet. Vid rå-

järnsframställningen svarar koksen för ca 40 % och malmen för ca 35 % av kostnaderna. Priset på koks steg kraftigt under år 1970 och låg under första delen av år 1971 kvar på en hög nivå. När stålkonjunkturerne försämrades sjönk kokspriset under senare delen av år 1971. Priset på den för NJA viktigaste malmkvaliteten steg från år 1970 till år 1971 med 9 %. De ökade råvarukostnaderna i förening med priset på stål medförde en nettoförlust efter skatter av 63 milj. kr. år 1971, vilket var 13 milj. kr. mer än vad som förutsågs, då Investeringsprogram 70 presenterades. Andra företag inom branschen kunde konstatera likartade resultat. Trots konjunkturläget kunde NJA under år 1971 öka sin fakturering med ca 15 %.

Sedan slutet av år 1971 har orderingången ökat och försäljningspriserna stigit. De marknadsbedömningar som gjordes för perioden t. o. m. år 1975, innan Investeringsprogram 70 fastställdes, har NJA hittills funnit realistiska. Företaget väntar under perioden en ökning av leveranserna av framför allt fartygsprofiler men även av produkter som balk, stångplåt och grovplåt.

Vidare väntar NJA att Investeringsprogram 70, som genomförs plan enligt, under de närmaste åren skall föra med sig en fortsatt snabb faktureringsökning och att företagets resultat efter hand kommer att förbättras. Under åren 1972 och 1973 kan dock fortsatta förluster väntas uppstå i enlighet med vad som förutsågs i Investeringsprogram 70.

Utbyggnaden av NJA:s produktionskapacitet har aktualiserat behovet av en långsiktig lösning av koksförsörjningen. NJA har i en omfattande utredning bl. a. jämfört kostnaderna för egen kokstillverkning med kostnaderna för koksimport. Mot bakgrund av utredningen har NJA:s styrelse funnit det angeläget att utvidga det pågående investeringsprogrammet med ett koksverk. Ärendet har efter behandling i NJA:s styrelse förts över till Statsföretag AB. Inom Statsföretag har projektet blivit föremål för en ingående granskning varvid dess lönsamhet och anspråk på koncernens finansiella resurser särskilt beaktats.

I sin skrivelse har NJA lagt fram en finansieringsplan för projektet vilken förutsätter statlig medverkan. Till skrivelsen har fogats ett utförligt material som innehåller bl. a. utförliga kalkyler för transport-, anläggnings- och driftkostnader. Vidare redovisas lönsamhetskalkyler kompletterade med känslighetsanalyser m. m. Även koksverkets konsekvenser för miljön och av NJA planerade åtgärder för miljöskyddet behandlas utförligt.

Koksbehov

Vid järnframställning reduceras malmen vanligtvis med koks. På senare tid har bl. a. vid några järnverk i Nordeuropa naturgas börjat användas. Priset på naturgas beror till stor del på transportkostnaderna. Att dra en separat rörledning till Luleå eller att transportera gas med

fartyg skulle enligt NJA bli dyrare än att utnyttja koks. Genom beslutet om Investeringsprogram 70, som innebär anskaffning av bl. a. en ny masugn med en kapacitet av 1 milj. ton/år anser sig NJA vara i behov av koks för sin järnframställning under den närmaste tjugoårsperioden.

Produktionskapaciteten vid NJA är f. n. 490 000 ton tackjärn per år. För denna framställning åtgår 275 000 ton koks per år. NJA:s sammanlagda koksbehov väntas öka från nuvarande 275 000 ton/år till 800 000 ton/år vid egen koksproduktion eller 850 000 ton/år vid import (skillnaden beror på bl. a. den större mekaniska sönderbrytningen — avstybbningen — vid sjötransport). NJA har hittills köpt av de fria kvantiteter koks som finns på marknaden till lägsta pris för snabb leverans. För att belysa konsekvenserna av denna inköspolitik kan nämnas att NJA fick betala upp till 400 kr/ton koks under högkonjunkturen år 1970 medan priset under den åtföljande lågkonjunkturen sjönk till 225 kr/ton koks av jämförbar kvalitet.

Kol- och kokstillgång

De kända förekomsterna av koksande kol bedöms enligt en OECD-rapport (Joint ad hoc Committee on the Coking Industry, Energy Committee, Paris 1971) uppgå till 420 miljarder ton. Fyndigheternas brytvärdhet varierar med svavelhalt och mäktighet. Den årliga förbrukningen av kol väntas år 1973 uppgå till ca 550 milj. ton. Världens tackjärnsproduktion beräknas öka från 440 milj. ton år 1969 till ca 540 milj. ton år 1975. Under samma period väntas koksningsskapaciteten minska något, vilket dock i huvudsak kompenseras av en minskande koksåtgång vid järnframställning.

En studie av befintliga koksverk inom Kol- och Stålunionen visar att av ca 400 enheter är 165 mer än 20 år gamla år 1975. Endast ett 30-tal enheter väntas då vara yngre än fem år. Det är en allmän tendens att lägga ned stadsgasverk, dvs. anläggningar som primärt uppförts för att framställa gas och där koksen är en biprodukt. Nya koksverk uppförs som regel i anslutning till järnverk. En konsekvens av nedläggningen av gasverk och järnverkens integrering av koksningssfunktionen är att den kvantitet koks som utbjuds på marknaden minskar och att kokspriserna stiger särskilt i goda stålkonjunkturen.

NJA anser att det f. n. är mycket få koksleverantörer som har tillräcklig kapacitet för att tillgodose företagets hela koksbehov. Förutom på produktionskapaciteten ställs krav på tillgång till hamnanläggning för fartyg på minst 50 000 ton dwt. Ett 50 000 tons dwt lastfartyg transporterar ca 25 000 ton koks. Det behövs ca 35 båtlaster med fartyg av denna storlek för att leverera 850 000 ton koks till Luleå medan motsvarande koltransport kan klaras med ca 20 båtlaster.

Flerparten europeiska koksverk importerar en betydande del av sin

kol från Förenta staterna. Detta beror dels på USA-kolets höga kvalitet, dels på de låga brytningskostnaderna. Kostnaden för kol importerat från Förenta staterna till Europa anses prismaximerande för kol som bryts inom EEC-området. Till viss del används även polskt kol vid koksning. Säkerhetsbestämmelser och lönekrav kan väntas öka brytningskostnaderna för kol i bl. a. USA. Framför allt kol från Australien kan därför komma att priskonkurrera med USA-kol. Medelpriset på kol cif Luleå låg år 1971 vid 115 kr/ton. Motsvarande kokspris låg vid 245 kr/ton. Prisvariationerna för koks är betydligt större än för kol beroende på det begränsade koksutbudet.

Transportkostnader

NJA räknar med att den transportekonomiska fördelen av koksning i Luleå uppgår till ca 35 kr/ton jämfört med import av koks från EEC. Skillnaden i transportkostnader förklaras av dels den högre fraktkostnaden för koks, som har större volym än kol, dels avstybning i samband med transporten. Denna kostnadsfördel, som NJA anser vara av avgörande betydelse för koksverkets ekonomi, grundar sig på nuvarande relativt låga sjötransportkostnader och påverkas inte nämnvärt av förändringar i kolpriset. Skillnaden kan väntas öka med stigande kostnader för sjötransport.

Skeppningssäsong och lagring

Skeppningssäsongen för kol och koks pågår 6—8 månader. En utbyggnad av isbrytarflottan skulle enligt NJA:s mening inte nämnvärt förlänga säsongen, eftersom aktuellt tonnage som regel är för brett för att framföras efter isbrytare. Den korta skeppningssäsongen medför att NJA under stora delar av året får räkna med en betydande kollagring eller, om man väljer att köpa koks, koksagring. Kollagring binder per år i genomsnitt 10 milj. kr. mindre i kapital än motsvarande koksagring.

Vid lagring av kol försämras koksningsegenskaperna. Mest utsatta är kolhögarnas ytskikt. Genom att öka lagringshöjden och packa kolet med bulldozer kan man till största delen eliminera denna försämring. Den självantändningsrisk som kan uppstå vid en ökning av lagringshöjden anser sig NJA kunna bemästra.

Samarbete med andra järnverk

Ett gemensamt ägt koksverk har diskuterats mellan NJA och andra svenska järnverk. Genom stordriftfördelar skulle kostnaderna per ton koks kunna sänkas något men samtidigt skulle transportkostnaderna för NJA öka betydligt jämfört med ett eget koksverk. Ett koksverk vid NJA kan dock, om förutsättningarna för ett samarbete ändras, byggas ut för produktion till andra järnverk.

Koksverkskalkyl

NJA har vid bedömningen av lönsamheten för ett koksverk utgått från en jämförelse med kostnaden för bästa inköpsalternativ för koks (långtidsavtal). För att kunna göra denna kalkyl har NJA fått göra vissa antaganden. Ett av dessa har redan nämnts, nämligen att masugnsprocessen med utnyttjande av koks skall användas under koksverkets ekonomiska livstid, som beräknas till ca 20 år. NJA har värderat produktionen från koksverket till rådande listpris på koks fritt masugnskransen enligt bästa inköpsalternativ. Produktionskostnaderna har företaget beräknat med utgångspunkt från rådande förhållanden i fråga om kolpriser, löner m. m. Eftersom kostnaden för kol är den helt dominerande posten blir koksverkets lönsamhet i första hand beroende av prisrelationen mellan kol och koks. Även produktionsvolymen är av stor betydelse för lönsamheten.

NJA har beräknat investeringskostnaderna för koksverket till 322 milj. kr. Med tillägg för räntekostnader under byggnadstiden och behövligt rörelsekapital beräknas kapitalbehovet uppgå till 337 milj. kr. I sammanhanget bör nämnas att av de investeringar i hamnanläggningar, kranar m. m. som Luleå kommun utför, hänför ca 35 milj. kr. sig till koksverksprojektet. I NJA:s kalkyler ingår hyreskostnader för utnyttjandet av dessa anläggningar.

Vid en årlig koksproduktion av 800 000 ton bedömer NJA lönsamheten vara god. Såväl internränta, avkastning på eget kapital som återvinningstiden för satsat kapital i projektet har därvid beaktats. Vid beräkningarna har känslighetsanalyser utförts, varvid kalkylantaganden som produktionsvolym och kolpriser har varierats. Detta innebär att man har försökt bedöma hur exempelvis en minskning av koksproduktionen kan påverka lönsamheten. Internräntan varierar mellan 11 och 21 % före skatt beroende på vilka antaganden man utgår ifrån vid kalkyleringen. Eftersom koksningstekniken är välkänd och det finns referensanläggningar, kan anläggnings- och driftkostnader bedömas med förhållandevis god säkerhet. Vid föreslagen finansiering beräknar NJA investeringens återvinningstid till 8—10 år, räknat från beslutstillfället.

Regionala konsekvenser

Uppförandet av koksverket och därav föranledda investeringar inom Luleå kommun beräknas under perioden november 1972—juli 1975, förutom administrations- och konstruktionsarbete, ge sysselsättning motsvarande ca 400 manår. Koksverket kommer vid kontinuerlig drift att behöva omkring 140 anställda. För kollossning beräknas ungefär samma personalantal som vid kokslossning, omkring 50 man.

Av den totala investeringskostnaden på 322 milj. kr. beräknas 75—100 milj. kr. tillfalla norrlandslänen i form av beställningar av utrustning, byggnadsarbeten m. m. NJA bedömer att cirka hälften av samtliga arbeten och beställningar kan väntas tillfalla svenska företag.

Konsekvenser för handelsbalansen

Vid oförändrat kokspris beräknar NJA sin koksimport efter järnverksutbyggnaden till över 200 milj. kr. per år. Uppförandet av ett koksverk beräknas medföra en engångsimport av anläggningar för ca 150 milj. kr., huvudsakligen från Västeuropa. Den årliga kolimporten vid en koksproduktion av 800 000 ton kommer att uppgå till ca 135 milj. kr. Denna import väntas ske främst från Förenta staterna, Polen och Sovjetunionen. Även andra länder kan komma ifråga beroende på priser, leveransvillkor och kvalitet på salufört kol. Genom att olja, bensin m. m. till stor del kan ersättas med gas från koksverket kan importen komma att minska med ytterligare ca 10 milj. kr/år. Således kan enligt NJA ett koksverk förväntas minska landets importbehov med 70—80 milj. kr/år.

Beredskapssynpunkter

Kol- och kokslagringsmöjligheterna är av större betydelse för försörjningsberedskapen än själva koksningskapaciteten. Koksverket får dock betydelse för den ekonomiska försvarsberedskapen genom de lager av kol och koks som läggs upp i anslutning till anläggningen.

Miljökonsekvenser

Framställning av koks sker genom torrdestillation av kokskol i ugnar sammansatta till batterier. Den vid torrdestillationen bildade gasblandningen underkastas en serie kylnings- och reningsoperationer, varvid tjära, bensol, svavel, ammoniak, naftalin m. m. avskiljs. Den reade gasen används delvis för processen. Energi från överskottsgasen och tjäran kan utnyttjas vilket gynnsamt påverkar projektets lönsamhet.

För att koksverket skall kunna uppfylla högt ställda krav på miljöskydd, ingår omfattande skyddsanordningar i planerade anläggningar. NJA uppskattar kostnaderna för dessa anordningar för rening, stoftavskiljning m. m. i samband med behandling av bl. a. gas, kol och koks till över 30 milj. kr. I Investeringsprogram 70 ingår en reduktion av järnverkets stoftutsläpp från nuvarande 1 300 kg/tim till 250 kg/tim år 1975 vid en tredubbling av produktionen. Stoftutsläppet från koksverket och dess kollager väntas bli 45—50 kg/tim. Rening av processavloppsvatten — ca 50 m³/tim — kommer att ske i ett biologiskt reningsverk. Av väsentlig betydelse ur miljösynpunkt är vidare att NJA genom att i järnverket ersätta eldningsolja med gas från koksverket kan nedbringa svaveldioxidutsläppet från järnverket med ca 2 000 ton/år.

Med en produktion av 800 000 ton koks per år kan NJA för egen räkning utnyttja en betydande del av den gas som utvinns vid kokningen. För en annan biprodukt, tjäran, anser sig NJA kunna finna köpare. Tjäran är mindre svavelrik än den olja den kan ersätta.

Det svavel som i pulverform frånskiljs i processen anser sig NJA

kunna avyttra till cellulosaindustrin utmed kusten. Någon intäkt från svavelförsäljning ingår emellertid inte i kalkylerna.

NJA har hos koncessionsnämnden för miljöskydd ansökt om att få uppföra koksverket. I yttrande till nämnden har naturvårdsverket framhållit att platsen, Börstskäret i Luleå, kan anses vara lämplig för koksverket under förutsättning att långtgående skyddsåtgärder vidtas. För luftvårdsdelen föreslår naturvårdsverket att NJA för att erhålla tillstånd skall uppfylla vissa villkor för att bl. a. diffusa utsläpp av stoft, rök, tjära och luktämnen skall kunna begränsas.

Naturvårdsverket konstaterar att ett uppförande av koksverket innebär en minskning av svaveldioxidutsläppet från bolagets anläggningar eftersom koksgas ersätter svavelrik olja. Den principiella utformningen av gasbehandlingsanläggningen och den biologiska anläggningen torde enligt naturvårdsverkets uppfattning kunna godtas. Eftersom detaljutformningen ännu ej fastlagts förutsätter verket att denna kommer att underställas tillsynsmyndigheternas godkännande. Naturvårdsverket föreslår ytterligare villkor för återanvändning av processvatten, behandling av kyl- och dagvatten m. m.

Sammanfattningsvis motsätter sig inte naturvårdsverket att sökande ges tillstånd att uppföra och driva en anläggning för framställning av koks under förutsättning att av verket föreslagna villkor uppfylls. Beslut i koncessionsnämnden kan väntas under senare delen av år 1972.

Koksverkets finansiering

I sin skrivelse anholder NJA om ett lån av 100 milj. kr. enligt reglerna för statligt lokaliseringstöd. Utbetalning bör enligt bolaget ske i början av år 1974. I övrigt avses finansiering ske genom höjning av aktiekapitalet i NJA med 105 milj. kr. och genom leverantörskrediter och banklån.

Statsföretag anför i sin skrivelse rörande koksverket och dess finansiering i huvudsak följande.

Koksverksprojektet, som fått en uttömmande behandling av NJA, syns ekonomiskt intressant. Styrelsen anser dock att projekt av denna karaktär bör ha en hög självfinansieringsgrad och konstaterar vidare att NJA f. n. inte kan bidra till finansieringen med egna vinstmedel. Statsföretags resurser väntas under de närmaste åren vara hårt ansträngda såväl av redan igångsatta projekt, framför allt NJA:s Investeringsprogram 70, som av lönsamhetsproblem hos flera av koncernbolagen. Styrelsen anser därför att Statsföretag f. n. inte kan lämna nödvändig finansiell medverkan till projektet.

Statsföretag anför vidare, att koksverksprojektet kommer att erfordra en kapitalinsats som till år 1975 kommer att stiga till totalt ca 325 milj. kr. under förutsättning av att beslut fattas under år 1972. Finansieringen av det pågående investeringsprogrammet anstränger hårt NJA:s upp-

låningskapacitet. Bolagets soliditet, dvs. eget kapital i procent av eget kapital och skulder, som den 31 december 1971 uppgick till 31 %, kommer under de närmaste åren att sjunka under 20 %. Först under andra hälften av 1970-talet kommer soliditeten åter att nå upp till 30 % enligt de prognoser som nu föreligger.

Investeringsprogram 70 innebär emellertid en nödvändig upprustning av järnverket och beslut härom har fattats med kännedom om de finansiella belastningarna. För Statsföretags vidkommande krävs tillskott genom koncernbidrag på totalt ca 120 milj. kr. och borgensförbindelser för nya lån på över 200 milj. kr.

Såväl NJA som Statsföretag förutsätter att man i samband med en upphandling av koksverket kan tillförsäkra sig förmånliga leverantörskrediter genom medverkan av statliga exportkreditorgan i de länder som kan komma ifråga för leverans av den tunga utrustningen till koksverket. Statsföretag antar att en sådan kredit kan komma att bli av storleksordningen 110—130 milj. kr. med en löptid av 7—8 år som under vissa betingelser kan utsträckas till 10 år. Återstående kapitalbehov skulle därmed uppgå till 195—215 milj. kr.

Av det kapitalbehov som återstår sedan leverantörskrediter utnyttjats skulle enligt Statsföretag 50—55 milj. kr. kunna upplånas. Ägarkapitalet skulle därmed bli 145—160 milj. kr., vilket också i huvudsak motsvarar det krav på självfinansiering som Statsföretags styrelse tidigare ställt.

Statsföretag framhåller att ett koksverk med lokalisering till Luleå enligt reglerna för lokaliseringsstöd bör kunna påräkna lokaliseringslån. Under förutsättning att NJA kan erhålla ett sådant lån på 100 milj. kr. med sedvanliga villkor bör finansieringen kunna ske på följande sätt:

leveranskredit	110—130 milj. kr.
lokaliseringslån	100 milj. kr.
ägarkapital	115— 95 milj. kr.
Summa	325 milj. kr.

Denna finansiering förutsätter att Statsföretag eller NJA när lokaliseringsslånet börjar amorteras tillför ytterligare ägarkapital upp till nyssnämnda 145—160 milj. kr. Statsföretag förutsätter att lokaliseringsslånet inte erfordrar dess borgen. Statsföretag hemställer därför att Kungl. Maj:t medverkar vid finansieringen av ett koksverk i Luleå genom bidrag till kapitalökning i NJA, alternativt ett för koksverket nybildat dotterbolag till NJA, med 105 milj. kr. och genom lokaliseringsslån till NJA på 100 milj. kr. med sedvanliga villkor.

Under förutsättning av att beslut om koksverket kan fattas under hösten 1972, kommer upphandling att kunna verkställas redan före årsskiftet 1972/73. Utbetalningarna under år 1972 har av NJA uppskattats

till ca 20 milj. kr. Under år 1973 och år 1974 infaller huvudparten av investeringarna.

Statsföretag föreslår att bidrag till kapitalökning utbetalas till Statsföretag för vidarebefordran till NJA. Lokaliseringslånet föreslås bli utbetalat under första halvåret 1974 för att möta de kapitalbehov som då uppkommer.

Departementschefen

I samband med bildandet av Statsföretag AB framhöll dåvarande chefen för industridepartementet att NJA med sina speciella uppgifter av främst sysselsättningskaraktär i viss mån måste särbehandlas. Det var därför inte rimligt att belasta förvaltningsbolaget med NJA:s löpande förluster. Dessa borde i stället täckas med medel som i särskild ordning ställdes till förfogande efter beslut av riksdagen. Departementschefen framhöll emellertid att NJA med bibehållande av sina speciella uppgifter skulle göras så lönsamt som möjligt (prop. 1969: 121 s. 51).

Under de senaste åren har förutsättningarna för NJA:s lönsamhet och konkurrensförmåga förbättrats. År 1970 erhöll NJA sålunda ett kapitaltillskott av 100 milj. kr. för en finansiell rekonstruktion (prop. 1970: 78, SU 1970: 104, rskr 1970: 288). I enlighet med beslut på extra bolagsstämma i april 1970 skrevs aktiekapitalet ned från 300 till 200 milj. kr. Därmed gavs ett riktigare uttryck för företagets ekonomiska potential och för värdet av dess tillgångar. Samtidigt som företaget rekonstruerades finansiellt ändrades sammansättningen av företagets ledning. Verksamheten inom företagsnämnd och likartade organ har vid NJA under senare år utvecklats i positiv riktning.

I prop. 1970: 78 och 1971: 64 har lämnats en beskrivning av Investeringsprogram 70, som f. n. genomförs vid NJA. Investeringsprogrammet, som grundar sig på ett produktprogram för 1970-talet, innebär en kraftig utökning av produktionskapaciteten samtidigt som förädlingsgraden ökar. Investeringsprogram 70, vars sista etapp nu inleds, har hittills genomförts planenligt.

Den planerade utökningen av råjärnsproduktionen vid NJA kommer att medföra att koksbehovet ökar från 275 000 till 800 000 ton per år. Koksens höga kostnadsandel vid järnframställningen och det minskade koksutbudet har föranlett NJA att göra en grundlig utredning av sin framtida koks försörjning. I samband härmed har diskuterats bl. a. möjligheten att uppföra ett med andra svenska järnverk gemensamt ägt koksverk i Mellansverige. Vissa stordriftfördelar skulle vinnas genom en sådan lösning. NJA har emellertid kunnat konstatera att stordriftfördelarna mer än uppvägs av transportekonomiska fördelar vid lokalisering av ett koksverk i anslutning till järnverket i Luleå. Om samar-

betstanken åter skulle aktualiseras anser sig NJA kunna bygga ut koksverket så att koks kan levereras till andra järnverk. NJA:s utredning visar att ett eget koksverk är lönsammare än koksinköp och att det dessutom ger en säkrare försörjning. Det är, såvitt man nu kan bedöma, inte möjligt att inom överskådlig tid ersätta koks med naturgas vid NJA.

NJA har mot denna bakgrund beslutat att, under förutsättning att finansieringsfrågan kan lösas, i Luleå uppföra ett koksverk för en produktion av 800 000 ton koks per år. Investeringskostnaderna beräknar NJA till 337 milj. kr. inkl. räntor under byggnadstiden och rörelsekapital.

Vid ett projekt av denna storlek måste man grundligt försöka bedöma riskerna. Eftersom koksningstekniken är väl prövad, finns knappast anledning att befara några betydande avvikelser från beräknade kostnader för anläggning, igångsättning och drift av koksverket. Kostnads- och intäktberäkningarna utgår från antaganden om den internationella prisutvecklingen för kol och koks. Det går inte att bortse från en viss osäkerhet i dessa bedömningar, men den förefaller inte större än vad som är normalt vid investeringsverksamhet på jämförbara områden.

Projektet synes kunna ge en tillfredsställande avkastning på det investerade kapitalet. Ett koksverk medför ökad lönsamhet i järnframställningen, eftersom koksen framför allt vid goda järnkonjunkurer kan erhållas till lägre pris än vad som är fallet vid köp av koks. NJA:s utredning visar också att endast ett eget koksverk på ett tillfredsställande sätt kan uppfylla NJA:s långsiktiga koksbehov mot bakgrund av pågående nedläggning av stadsgasverk och tendensen att vid uppförande av nya koksverk dimensionera och lokalisera dessa till järnverk.

Jag anser att ett koksverk vid NJA bör kunna förstärka företagets konkurrenskraft och dess möjligheter att utnyttja den kapacitet som det pågående investeringsprogrammet medför. Företaget bör kunna se fram mot förbättrad lönsamhet och konkurrensförmåga. Därmed torde också behovet av sådana statliga tillskott till NJA, som förutsattes vid Statsföretags bildande, på längre sikt inte föreligga.

Genom det redan beslutade investeringsprogrammet och den föreslagna satsningen på ett koksverk kan NJA bättre uppfylla sitt särskilda mål, att skapa sysselsättning inom länet. Genom en tryggad koks-försörjning bör risken för produktionsinskränkningar reduceras vilket kan ha betydelse för att hålla sysselsättningen vid NJA på hög nivå. Därutöver medför koksverket sysselsättning genom anläggningsarbetena och när verket tagits i drift.

Koksverksprojektet kan väntas medföra en årlig minskning av importbehovet på 70—80 milj. kr. på grund av att NJA kan importera

kol i stället för koks och på grund av att koksgas kan ersätta importerad eldningsolja till järnverket.

Mot bakgrund av det anförda finner jag starka skäl tala för att ett koksverk uppförs vid NJA under förutsättning av att tillstånd härtill lämnas av koncessionsnämnden för miljöskydd. Det är därvid nödvändigt att NJA uppfyller de villkor som koncessionsnämnden kan komma att fastställa och som hänsynen till miljön kräver. Gas från koksverket kan till stor del ersätta eldningsolja vid järnverket vilket medför att svaveldioxidutsläppet kan reduceras avsevärt. NJA bör också vidta åtgärder för att skapa en god arbetsmiljö vid koksverket.

Statsföretag beräknar att dess finansiella medverkan i NJA under åren 1971—73 kommer att uppgå till ca 120 milj. kr. i form av koncernbidrag. Härutöver ställer Statsföretag borgen för över 200 milj. kr. i samband med Investeringsprogram 70.

Som jag tidigare redovisat, har Statsföretag förklarat att bolaget på grund av omfattningen av sitt ekonomiska engagemang inte har möjlighet att svara för någon del av finansieringen av koksverket. Då jag av nyss anförda skäl finner det angeläget att koksverket kommer till stånd, bör det ankomma på staten att direkt medverka vid finansieringen. Denna medverkan bör, såsom Statsföretag föreslagit, ske dels genom ett kapitaltillskott till Statsföretag att användas för teckning av nya aktier i NJA, dels genom lokaliseringstöd enligt gällande regler.

Statsföretag har föreslagit att statens finansieringsmedverkan skall uppgå till 205 milj. kr., varav kapitaltillskott för aktieteckning bör utgöra 105 milj. kr. Med hänsyn till att lokaliseringstöd enligt gängse grunder bör kunna utgå för projektet förordar jag att kapitaltillskottet till Statsföretag begränsas till 75 milj. kr. för ökning av aktiekapitalet i NJA.

Jag är beredd att ställa utredningsmaterialet i ärendet till riksdagens näringsutskotts förfogande.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kapitaltillskott till Statsföretag AB för teckning av aktier i Norrbottens järnverk AB* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 75 000 000 kr.

Med bifall till vad föredragande sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson